

מבעל דף היומי בעיון

סיכום גפ"ת, רא"ש, רמב"ם, רי"ף, ר"ן, טור ב"י שו"ע מ"א ט"ז ומשנ"ב על הדף

כולל ומכון ראש פינה:

כולל יום שלם ללימוד כל הש"ס וד' חלקי השו"ע בעיון במשך 17 שנה | כולל יום שלם ללימוד דף היומי בעיון | כולל יום שלם ללימוד אבן העזר בעיון | פרוייקט "אבן ברורה", והוא כעין משנה ברורה על אבן העזר | כולל ערב שלוש שעות ללימוד דף היומי בעיון | כולל ערב שיעורים ליבו חפץ | כולל שיעורי שבת | רשת שיעורי תורה ללימוד דף היומי במלגה מכובדת למגידי שיעורים | 30 ספרי עזר על שלחן ערוך אבן העזר | ספרי "השינון" על ד' חלקי השו"ע, לדיעת ד' חלקי השו"ע בלימוד עמוד יומי, בהמלצת גדולי ישראל מכל העדות וההוגים | מבחנים ארציים לאברכים ובחורים במלגה על דף היומי בעיון | סיכומים יומיים של דף היומי בעיון בעברית, אנגלית, ספרדית וצרפתית | קמחא דפסחא | עזרה וסיוע לנוקדים ואברכים עמלי תורה

שבת קודש פרשת שמיני-שבת מברכין

יום א' כ"ה ניסן-שבת א' אייר תש"פ

מסכת שבת מ"ד-ג'

דף מ"ד

... אמר רבי יהודה בן שילא אמר רב אסי אמר רבי יוחנן: הלכה כרבי יהודה בן לקיש במת.

כתב הרי"ף, דאפשר ללמוד ממה שהתירו כאן טלטול רק במת דלהלכה טלטול מן הצד שמיה טלטול, וטעם ההיתר במת הוא כדי שלא יבוא לידי איסור דאורייתא, אבל בעלמא אסור. וכתבו הר"ן והרא"ש, דמלשון הרי"ף נראה דגם במת לא התיר ר' יהודה בן לקיש אלא טלטול מן הצד, ורבינו יונה הוכיח כן גם מלשון הגמ' "הלכה כר' יהודה בן לקיש במת", דאם מיירי בטלטול גמור לא היה צריך לומר אלא "הלכה כר' יהודה בן לקיש", שהרי זה פשוט דהתיר דוקא במת טלטול גמור, ובהכרח דמיירי בטלטול מן הצד, ובא לומר דגם זה התירו דוקא במת. ודחו הר"ן והרא"ש, דלעולם אפשר לומר דמיירי בטלטול גמור ומ"מ היה צריך למעט שאין מתירין בשביל הצלת ממון טלטול, ולא אמרינן דאי לא שרית ליה אתי לכבות. וכתבו דכן נראה מדברי רש"י, וכן הם דברי הרמב"ם.

וברא"ש הנ"ל הוסיף לדחות ראיית הרבינו יונה, דכיון דיש לו רק מיטה אחת היינו מתירים לו טלטול גמור. וכתב הב"י דמשמע מדבריו דגם עכשיו שאנו מתירים טלטול מן הצד הוא דוקא באופן שיש לו רק מיטה אחת. והרמב"ם כתב שאם יש ככר או תינוק אינו מטלטלו אלא על ידיהם. ונראה מדברי שניהם, דכל היכא דאפשר לטלטל המת שלא באיסור כגון על ידי ככר או תינוק או בטלטול מן הצד אין מטלטלין אותו להדיא, דלא התירו לטלטלו להדיא מפני הדליקה אלא בשאין לו ככר או תינוק וגם אין לו מטה אחרת שאי אפשר לטלטלו מן הצד.

והקשו תוס' והרי"ף והרא"ש ממה דאמרינן לקמן [קכ"א א'] לענין פגה שטמנה בתבן וחררה שטמנה בגחלים אם מגולה מקצתה מותר לטלטל, אלעזר בן תדאי אומר תוחבין

לה בכוש או בכרכר והיא נגערת מאיליה, א"ר נחמן הלכה כאלעזר בן תדאי דסבר טלטול מן הצד לא שמיה טלטול, ע"כ. ואילו כאן מבואר דלהלכה טלטול מן הצד הוא טלטול. ותיצו, דכל מה דאמרינן דשמיה טלטול הוא רק מתי שעיקר הטלטול הוא לצורך דבר האסור וכמו כאן שהוא לצורך מת, אבל שם שעיקר הטלטול הוא לצורך דבר המותר אלא שצריך לטלטל גם דבר האסור, לא הוא טלטול. וכתב הר"ן דכן הם דברי הרמב"ם.

ובשו"ע [ס"י ש"א ס"א] כתב וז"ל: מת שמוטל במקום שירא עליו מפני הדליקה, אם יש ככר או תינוק מטלטלו על ידיהם [כמש"כ הרמב"ם]; ואם אין לו ככר או תינוק, אם יש לו שתי מטות מטלטלו ע"י שיהפכנו ממטה למטה דהוי טלטול מן הצד [כמש"כ הרא"ש]; ואם אין לו לא זה ולא זה, מטלטלו טלטול גמור [וכדעת רש"י והרמב"ם ולא כדעת הרי"ף שאוסר], וכל זה באותו רשות. מת המוטל בחמה, מטלטלו מחמה לצל באותו רשות ע"י ככר או תינוק; ואם אין לו ככר או תינוק לא יטלטלנו כלל, אפילו להפכו ממטה למטה, דטלטול מן הצד שמיה טלטול. עכ"ל. כמו"כ נפסק בטוש"ע [שם ס"ה] דהתירו טלטול מן הצד דוקא במת אבל לא בשאר דבר מוקצה. ומ"מ נפסק [שם ס"ה] דטלטול מן הצד לצורך דבר המותר, מותר, ולכן צנון שטמן בארץ ומקצת עליו מגולים ולא השריש וגם לא נתכוין לזריעה, נוטלו אף על פי שבגטילתו מזיז עפר ממקומו, ואף על פי שהוסיף מחמת לחות הקרקע, מותר. וכנ"ל.

הקשה הט"ז [ס"ק א'] על מש"כ בשו"ע דזה דוקא באותה רשות, דהרי מבואר בשו"ע [שם ס"ב, ומקורו מלקמן צ"ב ב'] דאפילו משום בזיון לחוד התירו אפי' מרה"י לכרמלית, ומדוע כאן יהיה אסור. והלבוש כתב שהוא טעות סופר ובודאי מותר אפילו לרשות אחרת, וכן הוא עיקר, דהא טעמא בגמרא דאי לא שרית ליה מתוך שהוא בהול על מתו אתי לכבויה, א"כ גם לרשות אחר יש את ההיתר מכח זה. גם הב"ח תמה על השו"ע בזה. ונראה כונת השו"ע "באותו רשות", דאפילו באותו רשות צריך לחפש אחר ההיתר שזכר כבר, אך לא נתכון לומר

כולל ומכון ראש פינה:

דבאופן שאי אפשר יהיה אסור ברשות אחר. והמג"א [ס"ק ג'] כתב כונת השו"ע כפשוטו שאין להוציא את המת לחצר אחרת כשיש שריפה, דבזה שנשרף אין ביזיון למת.

ובמשנ"ב [ס"ק ד'] הביא שני הדעות בזה בדעת השו"ע, ומסיק בבאור הלכה [ד"ה וכל זה] דלענין דינא בודאי יש להקל, דאפילו אם נימא דהרמב"ם מחמיר בזה, מ"מ כמה מגדולי הראשונים מוכח דפליגי עליה, עיי"ש.

עוד כתב הט"ז [ס"ק ב'], דנראה דאסור לדחוף ע"י קנה דבר שהוא מוקצה, וראייה ממ"ש בסימן תמ"ו ס"ג [דלא התירו לדחוף בקנה חמץ של נכרי הנמצא ברשותו, אלא דוקא עי"י כפיית כלי עיי"ש]. אך אם דחיפתו הוא מפני שצריך להשתמש במקום שמונח בו המוקצה שרי, דהוי טלטול מן הצד לצורך דבר המותר [ועיין בס' ש"ח במשנ"ב ס"ק קט"ו].

כתב הרא"ש דדוקא אם היה חי בין השמשות מותר לטלטל אחר כך המטה דלא נעשה בסיס, והביאו המג"א [ס"ק ב'] ובמשנ"ב [ס"ק ג'], והביא ששיטת הרז"ה דאפילו היה מת בין השמשות לא נעשה המטה בסיס, כיון דאין המטה צריכה למת, וכל עצמו אין צריך להטילו אלא על גבי הקרקע כדתנן שומטין הכר מתחתיו. וכתב המשנ"ב דאם היה דעתו מתחלה שיהיה מונח המת עליה כל השבת ואח"כ סלקוה המת ממנה, לכו"ע נעשית המטה בסיס ואסור לטלטלה.

... תנו רבנן: מותר השמן שבנר ושבקערה - אסור, ורבי שמעון מתייר. משנה. מטלטלין נר חדש אבל לא ישן. רבי שמעון אומר: כל הנרות מטלטלין, חוץ מן הנר הדולק בשבת ...

כתבו הרי"ף והרא"ש, דאף על גב דקיימא לן הלכה כרבי שמעון לענין מוקצה, כאן לית הלכתא כוותיה, דגרסינן בפרק מי שהחשיך [קנ"ז א'] פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר בכל השבת כולה הלכה כרבי שמעון לבר ממוקצה מחמת מיאוס ומאי ניהו נר ישן, וחד אמר במוקצה מחמת מיאוס נמי הלכתא כוותיה לבר ממוקצה מחמת איסור, ומאי ניהו נר שהדליק בה באותה שבת. וקיימא לן דכל מקום שנחלקו רב אחא ורבינא הלכה כדברי המיקל [חולין צ"ג ב'], ולכן הלכה כמותו אף במוקצה מחמת מיאוס, אך נר שהדליקו בה באותה שבת אף על פי שכבה אסור לטלטלו דמוקצה מחמת איסור הוא. וכן מותר שמן שבנר ושבקערה שהדליקו בהן באותה שבת אסור לטלטלו ולהסתפק ממנו באותה שבת. וכן פסק הרמב"ם במותר שמן שבנר ושבקערה ובנר שהדליקו בה באותה שבת שאסור לטלטלו, ובמוקצה מחמת מיאוס פסק דמותר. וכן נפסק בטוש"ע [סי' רע"ט ס"א וס"ו].

ופירש הר"ן, דמותר השמן הוא מוקצה כיון שאסור להסתפק ממנו משום דאיתקצאי לבין השמשות מחמת איסור, שהרי המסתפק מן השמן שבנר חייב משום מכבה, וממילא איתקצאי לכולי יומא אפילו לאחר שכבה. וכן הביא המג"א [ס"ק ב' ובמשנ"ב ס"ק ג']. וכתב בבאור הלכה [ד"ה מותר השמן], דלפי טעם זה בנר של שעוה וחלב שכבה ביום טוב

[דבשבת אסור בודאי בזה וכן בנר של שומן אף בטלטול משום מוקצה מחמת איסור] שהיה מותר להשתמש בהנותר איזה תשמיש לא הוי מוקצה, דהא גם בעת שהיה דולק היה מותר לקצרו מלמטה ע"י הדלקה לפי דעת רמ"א בס' תקי"ד ס"ג [ועיי"ש ע"ז במשנ"ב], מיהו בגמרא יש עוד טעם אחר לר"ש הואיל והוקצה בעת שהיה דולק למצותו, וממילא לדין דקי"ל בזה כר' יהודה אמרינן מגו דאתקצאי לביה"ש אתקצאי לכולי יומא, וא"כ לפי"ז ה"ה בנר של שעוה וחלב שהודלק לשם מצות יום טוב וכבה אסור להשתמש בו שוב שום תשמיש אחר ביום טוב דלא הוקצה אלא למצות הדלקה ביום טוב. וה"ה אם הנר נעשה משומן וכבה אסור לאכול הנותר אף ביום טוב. כ"ז מתבאר מדברי המג"א ותוספת שבת.

עוד כתב המג"א [ס"ק א'] בשם השלטי גיבורים, דאם ירא מגוי [כמו שהיה בזמן האמוראים שהיתה אומה אחת שהיו מקפידין ביום חגם על ישראל שמדליקין נר באותו היום וכל כה"ג. משנ"ב] מותר לטלטלו לאחר שכבה. אבל רש"י כתב דשעת הדחק היינו שעת הסכנה, ומשמע דדוקא בשעת הסכנה מותר.

ובמשנ"ב [שם] הביא שהתוספת שבת הסכים כדברי השלטי גיבורים, ומפמ"ג משמע שאם ירא שיכהו או שאר הפסד ממון לכו"ע שרי [והביא בשער הציון מה שסיים בזה הפרי מגדים על זה, "ועדיין צריך עיון". וכתב השעה"צ דנראה שכונתו דאפילו באופן זה גם כן אינו מתורץ כל כך מימרא דרב דאמר כדאי הוא ר' שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק, דמשמע דלר' יהודה דאית לה מוקצה מחמת איסור אסור גם בכה"ג, והא לקמן בסימן של"ד סעיף ב' סבירא לה לדעה הראשונה שם, וכן הסכימו האחרונים שם, דמוקצה במקום פסידא אין איסור לטלטל. אך לפי מה שכתב המגן אברהם שם דדוקא במקום שהדבר בהול דחיישינן שיבא לידי איסור דאורייתא אם לא נתיירו בטלטול אבל אם לא בהול לא, אפשר לישב קצת].

עוד כתב במשנ"ב [ס"ק ב'], דה"ה למותר הנר העשוי מחלב ושעוה שהדליקו בו באותה שבת וכבה.

... אלא, אי איתמר - הכי איתמר: אמר רב יהודה אמר רב: מטה שיחדה למעות, הניח עליה מעות - אסור לטלטלה, לא הניח עליה מעות - מותר לטלטלה. לא יחדה למעות, יש עליה מעות - אסור לטלטלה, אין עליה מעות - מותר לטלטלה, והוא שלא היו עליה בין השמשות.

כתבו תוס', דיש עליה מעות אסור לטלטלה מיירי על כרחך במניח, דהרי בשוכח תנן לקמן בפרק נוטל [קמ"ב ב'] מנער את הכר והן נופלות. וכמו"כ צ"ל דמיירי במניח בשבת, דבהניח מבעוד יום והיו עליה בין השמשות אפילו אין עליה מעות אסור לטלטלה, וכדקאמר בסיפא.

כתב הרי"ף, דאין נפק"מ בין יחדה ללא יחדה, דבכל גוונא אם אין עליה מעות מותר לטלטלה והוא שלא היו כל בין השמשות, ודלא כרב יהודה אמר רב דמחלק בין יחדה ללא יחדה. ופירשו הר"ן והרא"ש בדעת הרי"ף, משום דרב לשיטתו דסבירא ליה כרבי יהודה דאית ליה מוקצה, אבל לדין דקיימא לן כרבי שמעון אפילו יחדה מותר. וכתב עוד

עוד כתב [ס"ק כ"ד], דהטעם דכשהניח עליהם אסור לטלטל אפילו לצורך גופו הוא כיון דדין הבסיס כאותו המוקצה שעליו, וכיון דמעוהו הוי מוקצה מחמת גופו דאסור אפילו לצורך גופו ומקומו גם דין המטה כך הוא.

ובטעם האוסרים שהביא הרמ"א כתב המשנ"ב [ס"ק כ"ה] דהוא גריע משאר כלי שמלאכתו לאיסור כיון שיחידה בהדיא לזה ומסתמא מיחד לה מקום ומקפיד שלא להשתמש בה תשמיש אחר זולת זה, וע"כ דינה כמוקצה מחמת חסרון כיס. וכתב המג"א [ס"ק ה'] דלפ"ז אפילו לצורך גופו ומקומו אסור, ונשאר בתימה על הרמ"א שכתב לשיטה זו דלצורך גופו או מקומו מותר דליתא, וכתב המשנ"ב דבפרישה וביאור הגר"א מסכימים לדבריו. אך כתב [ס"ק כ"ז], דמ"מ לדינא מסכים בספר אליה רבה דאף שהכיס מיוחד למעוהו כל שאין דרכו להקפיד להניח בו דברים אחרים איננו בכלל מוקצה מחמת חסרון כיס רק כסתם כלי שמלאכתו לאיסור ושרי לצורך גופו או מקומו, וכן הסכים בספר בית מאיר.

דף מ"ה

בעא מיניה ריש לקיש מרבי יוחנן: חטים שזרען בקרקע, וביצים שתחת תרנגולת מהו, כי לית ליה לרבי שמעון מוקצה - היכא דלא דחייה בידיים, היכא דדחייה בידיים - אית ליה מוקצה, או דילמא לא שנא, אמר ליה: אין מוקצה לרבי שמעון אלא שמן שבנר בשעה שהוא דולק, הואיל והוקצה למצותו הוקצה לאיסורו ... אמר רב יהודה אמר שמואל אין מוקצה לרבי שמעון אלא גרוגרות וצמוקים בלבד ...

לעיל [דף מ"ד] הבאנו מה שכתבו הרי"ף והרא"ש, דאף על גב דקיימא לן הלכה כרבי שמעון לענין מוקצה, כאן לית הלכתא כוותיה, דגרסינן בפרק מי שהחשיך [קנ"ז א'] פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר בכל השבת כולה הלכה כרבי שמעון לבר ממוקצה מחמת מיאוס ומאי ניהו נר ישן, וחד אמר במוקצה מחמת מיאוס נמי הלכתא כוותיה לבר ממוקצה מחמת איסור, ומאי ניהו נר שהדליק בה באותה שבת. וקיימא לן דכל מקום שנחלקו רב אחא ורבינא הלכה כדברי המיקל, ולכן הלכה כמותו אף במוקצה מחמת מיאוס, אך נר שהדליקו בה באותה שבת אף על פי שכבה אסור לטלטלו דמוקצה מחמת איסור הוא. וכן מותר שמן שבנר ושבקערה שהדליקו בהן באותה שבת אסור לטלטלו ולהסתפק ממנו באותה שבת. וכן פסק הרמב"ם במותר שמן שבנר ושבקערה ובנר שהדליקו בה באותה שבת שאסור לטלטלו, ובמוקצה מחמת מיאוס פסק דמותר. וכן נפסק בטוש"ע [סי' רע"ט ס"א וס"ו].

ובגמרא לקמן [מ"ז א'] אמר ליה רבא לרב אויא מאי טעמא שרגא דנפטא שרי לטלטולי, א"ל הואיל וחזיא לכסויי בה מנא, אלא מעתה כל צורות שבחצר מטלטלין הואיל וחזו לכסויי מנא, א"ל הא איכא תורת כלי עליה הני ליכא תורת כלי עליהם. וכתב הרי"ף בשם המרדכי דכמו"כ מודה רבי שמעון במוקצה דאבנים. ולפי"ז מה שאמרינן דרבי שמעון

הרא"ש, שרבינו תם [עיי' בתוס' סוף ד"ה הא] סובר דמודה רבי שמעון במטה שיחידה למעוהו וגם הניח עליה מעוהו שאפילו סילקן מבעוד יום אסור משום דאדם קפיד עליה ומייחד לה מקום, וכתב הרי"ף דמשמע שדינו כדין כלי שמלאכתו לאיסור דלצורך גופו או לצורך מקומו מותר ומחמה לצל אסור [וכמו שנתבאר בסימן ש"ח], ואם כן לא אסור רבינו תם אלא לטלטלו מחמה לצל אבל לצורך גופו או לצורך מקומו שרי, והוא שאין עליה מעוהו, וכן כתוב בהגהות אשר"י. ודעת הרמב"ם נראה שהיא כדעת הרי"ף שלא חילק בין יחידה למעוהו ללא יחידה, וכתב רבינו ירוחם שכן עיקר.

עוד הביא הרי"ף בשם הגהות מיימוני, שאותם אזורין שעשוין בראשם כמין כיסים ומיוחדים למעוהו והניח בהם מעוהו, אף על פי שהוציאן לפני השבת נראה לראב"ן דאסור לטלטלם, דהוי כמטה שיחידה למעוהו, ואם עשה בו מעשה שפתחו מלמטה וסילקו מיוחד מעוהו מותר לטלטלו. וכתב ע"ז הרי"ף, דפשוט שזה על פי דברי רבינו תם, אבל לדעת שאר פוסקים אפילו יחידה למעוהו נמי כל שאין עליה עתה מעוהו וגם לא היו עליה בין השמשות שרי לטלטלה וכנ"ל. וכתב הרי"ף דלדברי כולם כשהיו עליה מעוהו כל בין השמשות ואחר כך נטלן, היינו דומיא דנר שכבה, ודעת כל הפוסקים שאפילו לצורך גופו וצורך מקומו אסור לטלטלו, ודלא כהגהות אשר"י שהתירו כל שלצורך גופו וצורך מקומו [וכן פסק שם בשו"ע ס"ב].

ופסק בשו"ע [סי' ש"י ס"ז] דמטה שיש עליה מעוהו או אפילו אין עליה עתה והיה עליה בין השמשות, אסור לטלטלה, דמגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכולי יומא. וה"ה לכל דבר היתר שמונה עליו איסור. וכתב הרמ"א דאפילו לצורך גופו או לצורך מקומו אסור [וכנ"ל מהב"י ודלא כהגהות אשר"י].

עוד כתב בשו"ע, דאם אין עליה עתה מעוהו וגם לא היה עליה בין השמשות, מותר לטלטלה אפילו יחידה למעוהו והניחם עליה מבע"י, כיון שסילקן קודם בין השמשות [ודלא כדעת ר"ת אלא כדעת שאר הפוסקים הנ"ל]. והרמ"א כתב ויש אוסרין בייחד לכך והניח בהם אף על פי שסילקן מבעוד יום; ולכן אסור לטלטל כיס של מעוהו אף על פי שהוציא המעוהו ממנו מבע"י, אא"כ עשה בו מעשה שפתחו מלמטה וסלקו מן היחוד, וכן נוהגין [וכמש"כ הרי"ף בשם הגה"מ]. מיהו לצורך גופו או לצורך מקומו, מותר. וכן בכיס התפור בבגד, הואיל ועיקר הבגד עומד ללבוש, אם הוציא המעוהו משם, מותר ללבוש הבגד, דהכיס בטל אצלו; אבל אם שכח בו מעוהו, מותר לטלטל הבגד, דלא אמרינן דכל הבגד נעשה בסיס למעוהו הואיל ואין המעוהו על עיקר הבגד; אבל אין ללבושו בשבת, דחיישינן שמא יצא בו [כמש"כ בסי' ש"א סל"ג, ועיי' סי' רס"ו אם שכח כיסו אצלו בשבת מה דינו].

וכתב המשנ"ב [ס"ק כ"ג] דמירי שהניח, דאי בשכח הלא אף בעודן המעוהו עליה מותר לנערן, וכ"ש שלא נעשית המטה בסיס לכל השבת [וכמש"כ בסימן ש"ט ס"ד].

לית ליה מוקצה היינו לומר דדבר שנאסר בין השמשות ואחר כך נסתלק ממנו הדבר שאוסרו והוא דבר שהיה עשוי להסתלק ממנו בשבת, בזה התיר רבי שמעון כיון שלא הסיח דעתו ממנו, והוא שיהיה כלי או אוכל או דבר שראוי להשתמש בגופו [וכן בנר שהתיר ר"ש מבואר לעיל מ"ד א' דהוא דוקא בנר קטן דדעתיה עליה].

אבל לדידן כל כהאי גוונא אסור, דמגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכולי יומא, אבל כל שאר מוקצה מחמת איסור בין אם הוא משום דלא חזי לתשמיש היתר מצד עצמו או מצד דבר שעליו, בין אם הוא מפני שאין תורת כלי עליו ואינו אוכל, מודה רבי שמעון דהוי מוקצה. וכן לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור מחמה לצל מודה דאסור, דאל"כ קשיא הלכתא אהלכתא, דקיימא לן כרבי שמעון דלית ליה מוקצה אלא בגרוגרות וצמוקים, וקיימא לן דכמה דברים אסורים משום מוקצה מחמת איסור [וכמו שנתבאר בסימן ש"ח], אלא על כרחך צריך לומר דרבי שמעון אית ליה מוקצה מחמת איסור כנ"ל.

והקשה הב"י, איך מוקמינן הברייתא [לעיל מ"ד ב'] דמוכני שלה וכו' כרבי שמעון שכי אין עליה מעות שרינן אפילו שהיו עליה בין השמשות, הרי זה דומה לנר גדול דמודה רבי שמעון כיון שאין אדם יושב ומצפה מתי יכבה כיון דאסור לכבותה בידיים, ואם יניחיה תהיה דולקת והולכת כל השבת, וא"כ גם במוכני כיון דאסור ליטול המעות בידיים הרי הם עשויים להיות עומדים שם כל השבת. ואפשר דכיון שאין מוכני זה מיוחד למעות עשויים הם לינטל על ידי עבד או תינוק ולכך אינו מוקצה המוכני מדעתו, אבל נר גדול מאחר שנתן בו שמן רב כדי להדליק כל השבת ודאי לא היה בדעתו שיכבנו גוי ולא תינוק אלא שידלוק וילך, ולכן אמרינן שמסיח דעתו ממנו והוי מוקצה.

עוד כתב המרדכי בשם סמ"ג, דמוקצה מחמת נולד אסור גם לר"ש.

ומבואר בגמ' דרבי ג"כ סובר כדברי רב יהודה אמר שמואל אין מוקצה לרבי שמעון אלא גרוגרות וצמוקים בלבד, וכתבו תוס' דגם רבי יוחנן סובר כך, דמסתמא לא פליג על רבי. ופירש רש"י דבגרוגרות וצמוקים איכא תרתיה דחינהו בידיים ולא חזו, וכן כתבו הר"ף והרא"ש, וכן כתב הרמב"ם וז"ל: שמן שיוצא מתחת הקורה של בית הבד בשבת, וכן תמרים ושקדים המוכנים לסחורה, מותר לאכלם בשבת. ואפילו אוצר של תבואה או תבואה צבורה מתחיל להסתפק ממנה בשבת, שאין שם אוכל שהוא מוקצה בשבת כלל אלא הכל מוכן הוא חוץ מגרוגרות וצמוקים שבמוקצה בזמן שמייבשים

א כ"ז הוכיח הב"י לענין "מוקצה מחמת איסור" שלא נתפרש להדיא דעת ר"ש בזה, והוכיח דהוא מודה דהוי מוקצה, אבל ב"כלי שמלאכתו לאיסור" אי"צ ראייה לזה, וכמבואר לקמן קנ"ז א' דבזה אין הלכה כר"ש וכנ"ל.

אותם הואיל ומסריחין בנתיים ואינם ראויים לאכילה הרי הן אסורין בשבת משום מוקצה. עכ"ל. וכתב הב"י שמה שהתיר בשמן היוצא בבית הבד ובפירות המוכנים לסחורה הוא עפ"י המבואר לעיל [י"ט ב'], ודין אוצר של תבואה שכתב הרמב"ם נתבאר לקמן [קכ"ז א'], ומפורש שם דאין מתחילין האוצר תחלה אלא לדבר מצוה [ומבואר בסי' של"ג]. ונראה מדברי הרמב"ם, אין מוקצה בדבר אלא גרוגרות וצמוקים היינו בדבר שהוא אוכל. וכן נראה מדברי רש"י [וביאר המשנ"ב סי' ש"י ס"ק ב', דבדבר שאינו אוכל אף לר"ש יש מוקצה לפעמים כגון מוקצה מחמת חסרון כיס, וכן בדבר שאינו כלי כגון מעות וצורות ואבנים וכיו"ב וכנ"ל].

כתב הר"ן, דמה דאין מוקצה לרבי שמעון בדבר מאכל אלא בגרוגרות וצמוקים לבד הוא דוקא בתלוש, אבל במחובר אפילו לרבי שמעון הוי מוקצה, וכמבואר ברש"י בביצה [כ"ד ב' ד"ה אם יש מאותו המין] גבי גוי שהביא דורון לישראל דטעמא משום דדמי לגרוגרות וצמוקים, דמדלא לקטינהו מאתמול אקצינהו ולא תחלוק במחובר בין שלו בין של גוי. ונראה דהטעם הוא כיון שעל ידי לקיטתו הפירות ניתרים, ואם לא ילקטם אסור ליהנות מהם במחובר, ומאחר שלא לקטם הרי זה כאילו דחינהו בידיים ופירש שאינו רוצה ליהנות מהם, ולכך אפילו לקטן גוי אסורים דהרי הם מוקצה, ומשום הכי גזרו בכל מחובר אפילו כשלא היה בידו ללקטן דלא פלוג רבנן. וכתב הר"ן, שהרז"ה כתב על דברי רש"י שלא היה צריך לכך, כי ברור הוא דמודה רבי שמעון בכל מוקצה מחמת איסור שאין דעתו עליו כגון כוס וקערה ועששית. עכ"ל הרז"ה. ודבריו נראין עיקר, אף על פי שחלק עליהם הרמב"ן. וכתב הב"י דנראה דמטעם זה איכא מוקצה בדבר המחוסר צידה אפילו לרבי שמעון [וכמו שמבואר בסי' שכ"ה], ובנבלה סבר רבי שמעון דמתכין אותה לכלבים אף על פי שנתנבלה בשבת [ועי' ב"י בסי' שכ"ד שביאר הטעם].

ובשו"ע [סי' ש"י ס"ב] כתב וז"ל: אין שום אוכל תלוש הראוי לאכילה מוקצה לשבת, דתמרים ושקדים ושאר פירות העומדים לסחורה, מותר לאכול מהם בשבת. ואפילו חטים שזרעם בקרקע ועדיין לא השרישו, וביצים שתחת התרנגולת, מותר לטלטלן. וכן תמרים הלקוטים קודם בישולן וכונסין אותם בסלים והם מתבשלים מאליהן, מותר לאכול מהם קודם בישולן. אבל גרוגרות וצמוקים שמניחים אותם במוקצה לייבשן, אסורין בשבת משום מוקצה, שהן מסריחות קודם שיתייבשו, דכיון שידוע שיסריחו הסיח דעתו מהם, וכיון דאיכא תרתיה דחינהו בידיים, ולא חזו, הוי מוקצה. וכתב הרמ"א יש אומרים דאין הכנה שייך בשל אינו יהודי, ואפילו גרוגרות וצמוקים שבידו מותרים. עכ"ל.

וביאר המשנ"ב [ס"ק י"ב] דברי הרמ"א, דדוקא דבר שהוא אסור בישראל משום דאתקצאי בין השמשות ולא הוזמן מבע"י, ובגוי לא שייך זה, דאין הגוי מקצה מדעתו כלום, וכיון שהוא מוכן לאיש אחד מוכן לכל. אבל דבר האסור בבין השמשות משום מחובר או משום שהיה מחוסר צידה ותלשו הגוי או צדו בשבת, אף שהדבר הוא של הגוי, לכו"ע אסור,

וכתב עוד הר"ן דבשתי ידיים לאו דוקא דהוא הדין אפילו אינה ניטלת אלא בכמה בני אדם שרי לטלטולה, ואף על גב שנחלקו בזה בירושלמי [פי"ז ה"א]. וראיה לדבר מדהתירו בעירובין [ק"ב א'] קורה הנוטלת בעשרה בני אדם משום דתורת כלי עליה.

והרמב"ם כתב וז"ל: מנורה של חוליות בין גדולה בין קטנה אין מטלטלין אותה שמא יחזירנה בשבת. היו בה חדקים והיא נראית כבעלת חוליות, אם היתה גדולה הניטלת בשתי ידיים אסור לטלטלה מפני כובדה. היתה קטנה מזו מותר לטלטלה. עכ"ל. וכתב הרב המגיד דסובר הרמב"ם דקיימא לן כמאן דשרי דס"ל כרבי שמעון דלית ליה מוקצה. והקשה הב"י, דמשמע בגמרא דמה שאסר רבי יוחנן בקטנה דאית בה חידקי אינו מטעם מוקצה, אלא משום דגזרינן אטו של חוליות, ואם כן היה לו לאסור בקטנה בעלת חדקים כרבי יוחנן, ועוד קשה שכתב היו בה חדקים וכו' אם היתה גדולה וכו' אסור לטלטלה מפני כובדה, דהיינו כטעמם של רב יוסף ורבה דאמרו הואיל ואדם קובע לו מקום, והרי נדחה טעם זה, ולמסקנא טעם האיסור משום דגדולה דאית בה חידקי גזרינן אטו של חוליות ובקטנה לא גזרינן.

וכתב הב"י, שנראה שטעמו של הרמב"ם שפסק כריש לקיש הוא ממה שאמרו בפמוטות של בית אביך, והוא מפרש כפירוש רש"י דאסר בגדולות וכריש לקיש דאמר ניטלת בשתי ידיו אסור לטלטלה, ומשמע ליה דמשום כובדה הוא דאסרוה ולא מטעם חידקי, וכדאמרינן התם [ק"ב א'] קרונות של בית רבי מותר לטלטלן בשבת, ואמר ליה בניטלים באדם אחד או בשני בני אדם, אמר ליה כאותן של בית אביך, ומשמע ודאי דקרונות לא מיתסרי אלא מפני כובדן ואם כן הוא הדין לפמוטות, וצריך לומר שיש איזה חילוק בין הקורה והמכתשת שהתירו בסוגיא הנ"ל דעירובין, שגם דין זה פסק הרמב"ם.

ומכל מקום יש לדקדק במה שכתב אם היתה גדולה הניטלת בשתי ידיים אסור לטלטלה מפני כובדה, דכיון דאסר לה משום כובדה, מה הנפק"מ במה שיש בה חדקי. ונראה דאין הכי נמי, דגדולה אפילו לית בה חידקי אסור לטלטלה, ומה שנקט אית בה חידקי הוא לאשמועינן דאפילו בחדקי מותר בקטנה. עוד כתב הרב המגיד בשם הרשב"א, דאין צריך לומר כשאינה רפויה כלל, אלא אפילו רפויה ואינה רפויה אסור לטלטלה. אבל רפויה לגמרי מותר אפילו להחזירה.

ובשו"ע [סי' רע"ט ס"ז] פסק כדעת התוס' והרא"ש והטור, דבין גדולה ובין קטנה תלוי רק אם יש בה חדקי או לא.

ובט"ז [ס"ק ה'] הקשה האיך משתמשים בכוסות של כסף בשבת שרובן של פרקים ולא חיישינן לזה. ותיירץ לפמ"ש כ"ה הטור [בסי' ש"ג] דבכוס שאין דרך להדקו בחוזק שרי. וכן הביא המג"א [ס"ק י"ד, ועי' משנ"ב סי' ש"ג ס"ק מ"ה].

וכן באיסור נולד ג"כ הכי. וכתב עוד [ס"ק י"ג] דבספר בית מאיר מפקפק בדברי הרמ"א מאד, דכיון דחיייה בידים ולא חזי לאכילה אטו משום דהגוי נותן דעתו יותר לזה, ועיי"ש שמאריך בזה. והגר"ז סובר ג"כ כהבית מאיר, ומפרש דמיירי הרמ"א דוקא בגרוגרות וצמוקין דחזו ולא חזו וכדלקמן בס"ה דפוסק השו"ע שם דמהני הזמנה, ובה פסק הכלבו דבגוי אפילו אם לא הזמין מהני, דאינו מקצה מדעתו, אבל אי לא חזו לגמרי דקי"ל דאפילו הזמנה לא מהני בישראל, בזה אין נ"מ בין ישראל לגוי.

ובבאור הלכה [ד"ה י"א] הביא בשם האליה רבה שכתב, דאפשר דגם דעת השו"ע מסכמת לדין הרמ"א [ועי' בסימן תצ"ח ס"ג].

עוד כתב [ד"ה בשל], דלפי דברי הרמ"א, גוי שהדליק נר בבין השמשות וכבה אח"כ, מותר לישראל לטלטל המנורה אח"כ בנתאכסן ישראל בבית הגוי [אם לא שהדליק הגוי לצורך ישראל דאו נעשה בסיס לכל השבת כמבואר בסי' ש"ט במשנ"ב ס"ק כ"ז].

עוד כתב **המשנ"ב** [ס"ק ו'], דבמאירי כתב דדוקא כשלא היו הזרעים עדיין מכוסין בעפר אינם מוקצה, אבל אם כיסם בעפר הרי הם מוקצה [ועי' סי' שי"א ס"ח ובמשנ"ב שם ס"ק כ"ז].

דף מ"ו

... הלכך: חוליות - בין גדולה בין קטנה אסורה לטלטלה. גדולה נמי דאית בה חידקי - גזירה אטו גדולה דחוליות. כי פליגי - בקטנה דאית בה חידקי. מר סבר: גזרינן, ומר סבר: לא גזרינן.

ברא"ש העתיק את דברי הגמ', וכתב הב"י שנראה מדבריו דלהלכה כל מנורה של חוליות אסורה כר' יוחנן דקי"ל כוותיה לגבי ריש לקיש, וכן נראה שדעת התוס' [עי' תוד"ה דחוליות].

אבל ברי"ף השמיט כל זה, וכתב הר"ן שטעמו משום דסבירא ליה דאתי כמאן דאמר יש בנין בכלים, אבל לדין דקיימא לן אין בנין בכלים אפילו דחוליות ג"כ מותר.

והטור סתם וכתב דביש פרקים או הדומה לפרקים [חדקי] אסורה, ובאין בה חידקי מותר אפילו במנורה גדולה [וכדעת התוס' והרא"ש]. וכתב הב"י דמשמע דאפילו גדולה מאוד מותרת, דאמרינן [ק"ב א'] אמר רבי אבא בר כהנא אמר רבי חנינא פמוטות של בית רבי מותר לטלטלן בשבת [ופירש שם רש"י דפמוטות היינו מנורות ולא של חוליות היו], אמר ליה רבי זירא בניטלין בידו אחת או בשתי ידיים, אמר ליה כאותן של בית אביך, ופירש הרא"ש [שם סי' י"ב] של בית אביך דגדולים היו ואפילו הכי שרו, וכן כתב שם הר"ן בשם הרמב"ן, וכן כתבו התוס' לקמן [ל"ה א' ד"ה ואפילו], ודחו דברי רש"י שפירש של בית אביך דקטנות היו אבל גדולות אדם קובע להם מקום, מדהתיר בסוגיין הניטלת בשתי ידיים דלא אסרינן אלא בשל חוליות או דאית בה חידקי.

... אלא אמר רבא: כי הוינן בי רב נחמן הוה מטלטלינן כנונא אגב קיטמא ואף על גב דאיכא עליה שברי עצים ...

פירש"י, דהאפר היה מוכן מאתמול לכסות בו רוק או צואה, וקמ"ל דאף שיש בו גם שברי עצים שאינם מוכנים מ"מ אי"ז מוקצה. וכן מבואר הפירוש בתוס' וברא"ש, וכ"כ הבי"ב בשם הרב המגיד.

ולפי"ז הוא דומה למה שאמרו לקמן [קמ"ב א'] דמותר לטלטל כלכלה והאבן בתוכה, וכמו"כ מבואר שם דמותר לטלטל תרומה טהורה עם הטמאה, אף שהטמאה היא מוקצה. ומבואר שם דהוא באופן שיש תרומה טמאה וטהורה יחד בכלכלה, דדוקא כשהטהורה למטה דאינו יכול ליקח הטהורה, ודוקא בפירות המיטנפין דאי אפשר לזורקם וליקח התרומה טהורה. וכתב הבי"י בשם תשובת הרא"ש, דגם כאן מיירי באופן שאי אפשר לקחת הקיטמא לבד אפילו אם יזרקם מהכנונא, ומשמע דהטעם משום דשברי עצים היינו שברים או פחמין קטנים שאי אפשר ליטול האפר מבלעדם. וכתב הבי"י שנראה מדבריו שם, דלא התירו לטלטל כנונא אגב קיטמיה אלא בצריך לאפר או למקום הכנונא, אבל אם אינו צריך אלא לגוף הכנונא, ינער האפר ושברי העצים במקומם ויטול הכנונא, ולא יטלטלנה כמות שהיא.

וכתב הטור דבעינן שהדבר המותר יהיה חשוב יותר מהדבר האסור. וכתב הבי"י דנראה שלמד כן מדאמרינן בגמרא מתיבי ושוינן שאם יש בה שברי פתילה שאסור לטלטל, ומתרין אביי דבגלילא שנו, ופירש רש"י דבגלילא שחשובות להם שברי פתילה כיון שאין בגדי פשתן מצויין להם לכך לא בטלי ונעשה נר בסיס להם. וכתבו התוס' דאין נראה לרבינו תם, אלא הכי פירושו בגלילא שנו שהיה להם רוב שמן ולכן לא בטלי שברי פתילה אגב שמן. והטור פסק כפירוש רבינו תם, וכשם שמצינו שבגלילא אין שברי הפתילה מתבטלים מחמת השמן כיון שהוא אינו חשוב כ"כ, כך תמיד בעינן שהדבר היתר יהיה חשוב יותר.

והר"ן כתב בשם הרמב"ן, דאפילו באפר שאינו ראוי מותר, דכיון שהמחיתה ראויה לתשמיש אין לאסור אותה מפני אפר ושברי עצים שבה שאינם ראויים, כיון שהם טפלים לכלי ובטלים לגביו, ולכך המחיתה איננה בסיס לדבר האסור. ואינו דומה לאבן שבכלכלה, דאבן מתוך שאינו עשוי לעמוד בכלכלה אינה בטלה לגבה, מה שאין כן באפר ושברי עצים לגבי הכנונא.

והביא הרמב"ן ראייה ממה שאמרו בביצה [כ"א ב'] דלרב אחא בר יעקב אסור לזמן נכרי לסעודה בשבת גזירה משום שיורי כוסות, ואקשינן ולטלטלינהו אגב כסא, מי לא אמר רבא כי הוינן בי רב נחמן הוה מטלטלינן כנונא אגב קיטמא שהם מוקצה, ומתרין דשיורי כוסות של הנכרי הם אסורים בהנאה [ולכן גם א"א לתתם לתרנגולים, וכיון שאינם ראויים לכלום הרי הם

מוקצה], והרי שם אין בכוס דבר המותר כלל אלא רק השיורי כוסות דאסורים, ואפ"ה הגמ' מדמה זאת הגמ' לקיטמא, ומבואר דגם כאן אין כלל דבר הראוי.

וכתב הר"ן שאין נראה שכך היא דעת הרי"ף, דלדידן דלא קי"ל כר"ש במוקצה מחמת איסור לא משכחת לה שהאפר יהיה דבר שאינו ניטל והכנונא תהיה מותרת לטלטל, כי אם הוסק מערב שבת אף האפר ראוי ואם הוסק בשבת מסתמא הדליקוהו מבערב וממילא הויה ליה כנונא מוקצה מחמת איסור, אלא אם כן תאמר דבשהסיקו נכרי בשבת וממילא לא אתקצאי בין השמשות, או באפר שהוסק מע"ש אלא שאינו ראוי לטלטל מפני שנפלו עליו מים וכיוצ"ב. וכל כיוצא בזה היה לו לרי"ף לפרש.

ובשו"ע [סי' ש"י ס"ה] פסק, דכלי שיש עליו דבר האסור ודבר המותר מותר לטלטלו, וכגון שדבר המותר חשוב מדבר האסור [וכמש"כ הטור, ודלא כשיטת הרמב"ן דסגי במה שהכלי חשוב יותר מן האיסור]. ואם אינו צריך אלא לגוף הכלי, לא יטלטלנה כמו שהיא, אלא ינער האפר ושברי העצים במקומם ויטול המחיתה. והוסיף הרמ"א, דכמו כן אם יוכל לנער האיסור לחוד ינערנו ולא יטלטלנו עם ההיתר [וכמו שכתב הבי"ב בשם תשובת הרא"ש].

וכתב המג"א [ס"ק ח' ובמשנ"ב ס"ק ל"ב], דאם הוסק בשבת אסור לכו"ע משום נולד, דנעשה מעשה חדש, דמעיקרא עצים והשתא אפר. ואם נתערב אפר המותר באפר האסור, והאיסור לא היה ניכר קודם שנתערב, בטל ברוב. ואם היה ניכר קי"ל דדבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטל, ומוקצה יש לה מתירין בערב.

כתב המשנ"ב [שם] בשם החיי אדם, דמים הנוטפין מן האילנות בימי ניסן אסורין ג"כ משום נולד. ואפילו יש כבר כלי עם מים מע"ש שנוטף לתוכו אפ"ה אסור, ולא אמרינן בזה דבטל, דהא טיפה הנוטפת היתה ניכר קודם שנתערב בהמים, וקי"ל דדבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטל.

עוד כתב [ס"ק ל"ג], דאם האיסור וההיתר שוין בחשיבותן אסור. כתבו הפוסקים דאם לכל העולם ההיתר חשוב יותר ולדידיה אינו חשוב, אזלינן בתר דידיה, וה"ה איפכא.

עוד כתב [ס"ק ל"ו], דאם יש הפסד בניעור א"צ לנער [וכמ"ש בסימן ש"ט ס"ג].

לוי בר שמואל אשכחינהו לרבי אבא ולרב הונא בר חייא דהוו קיימי אפיתחא דבי רב הונא, אמר להו: מהו להחזיר מטה של טרסיים בשבת, אמרו ליה: שפיר דמי. אתא לקמיה דרב יהודה, אמר: הא רב ושמואל דאמרי תרוייהו: המחזיר מטה של טרסיים בשבת - חייב חטאת. מיתיבי: המחזיר קנה מנורה בשבת - חייב חטאת, קנה סיידין - לא יחזיר, ואם החזיר - פטור אבל אסור. רבי סימאי אומר: קרן עגולה - חייב, קרן פשוטה - פטור - אינהו דאמור כי האי תנא - דתניא: מלבנות המטה, וכרעות המטה, ולווחים של סקיבס - לא יחזיר, ואם החזיר - פטור אבל אסור. ולא יתקע, ואם תקע - חייב חטאת.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: אם היה רפוי - מותר. בי רב חמא הוה מטה גללניתא, הוה מהדרי לה ביומא טבא. אמר ליה ההוא מדרבנן לרבא: מאי דעתך, בנין מן הצד הוא, נהי דאיסורא דאורייתא - ליכא, איסורא דרבנן מיהא איכא - אמר ליה: אנא כרבן שמעון בן גמליאל סבירא לי, דאמר: אם היה רפוי - מותר.

פסקו הרי"ף והרא"ש כרבן שמעון בן גמליאל, וכן פסק הרמב"ם. וכתב הב"י דנראה מדברי הרמב"ם, דהא דאמרינן דאם היה רפוי מותר היינו לומר שהוא עשוי להיות רפוי ולכן מותר, אבל אם הוא עשוי להיות מהודק אף על פי שעכשיו כשמחזירו מניחו רפוי אסור. וכן נראה מדברי הטור גבי כוס של פרקים שמותר להחזירו לפי שאין דרך להדקו, ומשמע דאם היה דרך להדקו אסור להחזירו אפילו מניחו רפוי. וכן נראה מדברי הגהת אשר"י, וכן כתוב בכל בו בשם הראב"ד דדברים שאין אדם מקפיד עליהם אם יתנועע בתוך החור מותר להכניסן בחורן שאין לגזור שמא יתקע אלא בדבר שצריך להיות מעמידו בדוחק. וכתב הרב המגיד בשם הרשב"א גבי מנורה של חוליות דגם אינו רפוי אסור.

וכן נפסק בטוש"ע [סי' שי"ג ס"ו] דמטה של פרקים אסור להחזירה ולהדקה, ואם תקע חייב חטאת; ואם דרכה להיות רפויה, מותר לכתחלה, אם אינו יהדק.

וכתב הטור בשם המהר"ם מרוטנבורג דה"ה כוס של פרקים אסור להחזירו אא"כ הוא רפוי, וכתב ע"ז הטור דנראה דכוס אין דרך להדקו כל כך ומותר בכל ענין. ובב"י הביא דהכל בו כתב כדברי המהר"ם מרוטנבורג, אבל רבינו ירוחם כתב בשם רבינו פרץ שמותר לפרקו ולהחזירו בשבת וכדברי הטור. ובשו"ע הביא דכוס של פרקים מותר לפרקו ולהחזירו בשבת, ואח"כ הביא דיש מי שאומר שדין הכוס כדין המטה. וכתב הרמ"א דאם דרכו להיות מהודק אף על גב דעכשיו רפוי, אסור.

ובמג"א [סי' י'] כתב דבתוקע כיון שעושה בזה כלי גמור חייב משום בונה, ובמשנ"ב כתב [סי' מ"א] שיש אומרים שחייב משום מכה בפטיש [ועיין בסימן שי"ד ס"א ובהגר"א שם].

עוד כתב המג"א [סי' י"ב ובמשנ"ב ס"ק מ"ה], דכוסות שלנו העשויים בחריצים סביב ומהודקים בחוזק לכו"ע אסור. וכיסוי הכלים אפילו אם עשויים כך שרי, דשם אין עשויים לקיום רק לפותחן ולסוגרן תמיד. וכ"כ הט"ז [סי' ז']. וכתב המשנ"ב [שם] דאפילו הכלים שאסור לפורקן ולהחזירן מ"מ לטלטלן שרי, ולא גזרו אלא במנורה שדרכה להתפרק וכל כיוצא בו [וכמש"כ ס"ס רע"ט], אבל דבר שאין דרכו להתפרק שרי בטלטול.

עוד כתב המשנ"ב [סי' מ"ז מ"ז] דלכתחילה יש להחמיר כדעה המהר"ם מרוטנבורג לענין כוסות, וה"ה השטענדר"ר שבבבב"כ שמונחים עליו ספרים אם הוא של פרקים, אך אם הוא לצורך שבת יש לסמוך אדעה ראשונה.

כתב המג"א [סי' י"א ובבאור הלכה ד"ה דרכה] בשם סמ"ג, שהראב"ד כתב דדברים שדרכם להיות רפויים היינו שאינו מקפיד אם יתנועע בתוך החור שאז מותר, דאין לגזור אלא בדבר שצריך להיות מעמידה בדוחק, אבל בסמ"ג איתא דדוקא דבר שצריך גבורה ואומנות אסור.

נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות. ולא יתן לתוכו מים - מפני שהוא מכבה... תניא נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות בשבת ואין צריך לומר בערב שבת ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכבה מע"ש ואין צריך לומר בשבת מפני שהוא מקרב כיבוי.

וכן הביאו הרי"ף והרא"ש, ומ"מ כתבו תוס' הר"ן והרא"ש, דמותר להדליק בעששית אף על פי שנותנין מים למטה והניצוצות נופלות לתוך השמן וכבות, כיון שאינו מתכוין לכבוי אלא להגביה השמן. ובר"ן כתב עוד טעם כיון שהוא רק גרם כיבוי. וברא"ש כתב עוד טעם דבשמן אין כיבוי כלל, דאפילו לא יתן לתוכה מים כשיכלה השמן תכבה הפתילה. [ועי' לקמן הנפק"מ בזה].

וכן נפסק בטוש"ע [סי' רס"ה ס"ד] דמותר להדליק בעששית אף על פי שנותנין מים למטה כיון שאינו מתכוין לכבוי אלא להגביה השמן [כנ"ל], ומותר ליתן כלי ריקן תחתיו אפילו בשבת לקבל ניצוצות הנוטפות [כמבואר במשנה], אבל אסור ליתנו תחתיו בשבת כדי לקבל שמן הנוטף משום מבטל כלי מהיכנו. ומערב שבת מותר ליתנו תחתיו כדי לקבלו בשמן, והשמן אסור להסתפק ממנו בשבת. והרמ"א כתב לענין נתינת כלי ריקן דיש אומרים דאפילו מתכוין לכבוי שרי, מאחר שאין המים בעין אלא תחת השמן לא הוי אלא גרם כיבוי, וכן נוהגין. ובדרכי משה הביא שכן כתב סמ"ג.

והמג"א [סי' י'] השיג על הרמ"א שלא נמצא כן בסמ"ג. ובבאור הלכה [ד"ה וי"א] כתב דמ"מ מפני זה לא נדחו דבריו לפי מה שכתב הגר"א דדין זה תליא לפי שני התירושים של התוס', ולפי תירוץ הראשון דתלוי הענין בנופל האש להדיא לתוך המים ממילא כאן הדין דמותר, ובמג"א [סק"ח] בשם הרב המגיד שזה התירוץ נראה בעיניו לעיקר, אמנם בחדושי הרשב"א משמע דעששית מקרי נופל להדיא לתוך המים ורק משום שאין מתכוין שרי, וצ"ע.

עוד כתב המג"א [שם], דלפי הטעם שהוסיף הרא"ש דהוא מחמת דהיה כבה גם בלי המים מחמת שהשמן כלה, אף בשבת מותר ליתן מים לעששית אם מדליקה גוי לצורך חולה. והביא בבאור הלכה [ד"ה כיון] דבאליה רבה חולק ע"ז עיי"ש. ובמקומות שנוהגין להדליק בעששית מע"ש ונותנין תחלה מים ואח"כ שמן, וכשקורין לגוי בשבת להדליק לצורך חולה עושה כן מעצמו כמנהג העיר, מותר.

עוד כתב המג"א [סי' ו' ובמשנ"ב ס"ק י"ד] שמיד שכבין הניצוצות מותר לטלטל את הכלי אף אחר שנפלו לתוכו ואין כאן ביטול כלי מהיכנו אף לשעה מועטת. מיהו האפר של ניצוצות אסור לטלטלן דהוי נולד.

כתב המשנ"ב [ס"ק ט"ז] בשם האליה רבה שכתב בשם איסור והיתר, דכשיש סכנת דליקה ח"ו מותר ליתן כלי מלא מים לקבל הניצוצות. ולפ"ז אם רואה נר שנכפף ויפול על השלחן רשאי להעמיד תחתיו כלי מלא מים, ועיין בפמ"ג שמפקפק בעיקר דינו של האו"ה. ונראה דיש להקל במקום הדחק ע"י קטן.

עוד כתב [ס"ק י"ח], דליתן בע"ש מים לתוך הקנה שעומד בו נר שעוה או חלב כדי שיכבה כשיבוא עד המים, אסור לכו"ע, דהא מתכון לכיבוי והאש נופל לתוכו ממש והמים בעין והם תחת האש. ומ"מ במקום צורך יש להתיר בזה לסמוך על הפוסקים דס"ל דדוקא כשהמים בכלי אחר אסור שמא יעשה כן בשבת, אבל באותו נר עצמו לא שייך למיגזר שיעשה כן בשבת שהכל יודעין שאסור ליגע בנר הדלוק. גם יזהר ליתן המים בקנה קודם שמדליק הנר. ולכ"ע מותר לתחוב הנר בע"ש לתוך החול וכיוצא בענין שכשיגיע האור לשם ימנעהו מלשרוף יותר ויכבה מאליו, שגרם כיבוי הוא.

כתב הבאור הלכה [ד"ה אבל] דאם עבר ונתן הכלי עם המים בשבת יסלקנו. פמ"ג בשם רש"י.

עוד צידד המג"א [ס"ק י' ובבאור הלכה ד"ה לתוכו], דאפילו אם ירצה להעמיד הכלי עם מים מע"ש קודם שמדליק השמן אסור.

כתב הט"ז [ס"ק ג'] שאף שמתכון שאחר שיכלה השמן יתכבה תיכף ולא יתקלקל הכלי אי"ז מכון לכיבוי. ובבאור הלכה [ד"ה מתכון] כתב בשם האליה רבה בשם המלבושי יום טוב, שכשהשמן קרוב למים מתכבה הנר אף שיש עדיין קצת שמן, וקמ"ל דאפילו מתכוין שיתכבה בשביל זה שרי.

כתב בבאור הלכה [ד"ה גרם], דלדעת הרמ"א דגרם כיבוי כאן מותר אף אם מתכון, אף דבסי' של"ד סכ"ב קי"ל דגרם כיבוי שרי דוקא במקום פסידא, וזהו בשבת עצמה, אבל לא גזרינן בכה"ג ע"ש אטו שבת.

פרק במה טומנין

במה טומנין ובמה אין טומנין, אין טומנין לא בגפת ... בין לחין בין יבשין ... ולא בתבן ... בזמן שהן לחין, אבל טומנין בהן כשהן יבשין ... איבעיא להו: גפת של זיתים תנן, אבל דשומשמיין - שפיר דמי, או דילמא: דשומשמיין תנן, וכל שכן דזיתים - תא שמע, דאמר רבי זירא משום חד דבי רבי ינאי: קופה שטמן בה אסור להניחה על גפת של זיתים, שמע מינה: של זיתים תנן. - לעולם אימא לך: לענין הטמנה - דשומשמיין נמי אסור, לענין אסוקי הבלא. דזיתים - מסקי הבלא, דשומשמיין - לא מסקי הבלא.

בטוש"ע [סי' רנ"ז ס"ג] נפסק כל הדינים הנזכרים במשנה.

בר"ף וברא"ש העתיקו ספיקת הגמ', וכתב הב"י דמשמע בגמ' דהספק לא נפשט, וכיון דזה דרבנן היה לכאורה צריך

להכריע לקולא, אלא שכתב הר"ן דלמסקנת הגמ' גפת דמתניתין אפילו דשומשמיין, וכן כתב רבינו ירוחם, וכן כתב הטור, וכן כתב הרמב"ם בפירושו המשנה, וכן נראה מדבריו בהלכה שכתב סתם שאין טומנין בגפת ולא חילק בין דזיתים לדשומשמיין.

וכתב הב"י דאפשר שטעמם מדלא דחי בלשון 'דילמא' אלא בלשון 'לעולם אימא לך', משמע דכך הוא האמת. עוד י"ל, שמפני שהוא קרוב לבוא לידי איסור תורה החמירו בספיקו, וכמו שכתב הר"ן בפרק כירה [הובא בסיכום לדף ל"ח] גבי הניח קדרה על גבי קרקע ודעתו להחזיר ועודה בידו ודעתו שלא להחזיר. וכן בטוש"ע [שם] נפסק דגם בפסולת שומשמיין יבשה אסור להטמין.

ומבואר בגמ', דמ"מ יש חילוק ביניהן, דשומשמיין וה"ה בכל הדברים הנזכרים כאן דוקא להטמין לתוכן אסור אבל אם הטמין בדבר המותר כגון בקופה של צמר וכה"ג מותר להניח הקופה עליהן, אבל על גפת של זיתים אסור להניח דחמימי טפי ומוסיפין הבל למעלה דרך הקופה להקדרה, והביא המשנ"ב [ס"ק ט"ו] דין זה.

עוד נסתפקו בגמ' לקמן [מ"ט א'] אם לחין דמתניתין לחין מחמת עצמן הוא או דילמא לחין מחמת דבר אחר, ומייתי ראייה מהמשנה דאין טומנין במוכין ולא משכחת לה בהם לחין מחמת עצמן, ומתריך דמשכחת לה ממרטא דביני אטמי, עיי"ש עוד. וכתב שם הרי"ף דלמסקנא מחמת עצמן תנן וממרטא דביני אטמי הוא הצמר שבין ירכותיה של בהמה שיש בו לחלוחית קבועה שאינה עוברת. והרא"ש כתב להדיא דאזלינן לקולא דאיסורא דרבנן היא וטומנין בהם אם לחים מחמת דבר אחר.

וכתב הב"י דנראה גם מדברי הרי"ף דלחין מחמת עצמן מחממות טפי, וכן פירש רש"י, וכן כתב רבינו ירוחם, וכן כתב הרמב"ם בפירושו המשנה, ולפי זה לחין מחמת דבר אחר מותר. אבל מדברי הרמב"ם בהלכה נראה שהוא מפרש דלחין מחמת דבר אחר מחממין טפי ואסור בכל גוונא, שכתב וז"ל: או זגין ומוכין ועשבים בזמן ששלשתם לחין ואפילו מחמת עצמן. עכ"ל. והתימה על הטור שלא הזכיר מזה כלום.

ובשו"ע לא הזכיר בדין זה כלום, וכתב המג"א [ס"ק י'] דמשמע מדסתם דבין לחין מחמת עצמן ובין לחין מחמת דבר אחר שניהם אסורין [וכדעת הרמב"ם]. אמנם במשנ"ב [ס"ק י"ט] כתב דכמה אחרונים הסכימו דדוקא לחין מחמת עצמן שהם מחממות יותר מלחין מחמת משקה שנפלו עליהן משיבשו. ובבאור הלכה [ד"ה בזמן] הביא, דהב"ח כתב דדעת הטור שסותם בזה להחמיר הוא משום דס"ל לדינא כדעת הרמב"ם. ונראה דטעם הטור הוא דאף דבגמרא דילן מסתפק בזה, כיון דהירושלמי פרק במה טומנין פשיטא ליה בזה לאיסור בכל גווני כוותיה נקטינן, וכמו שכתב בספר יד מלאכי.

כתב הרמ"א, יש אומרים דמותר להטמין בסלעים, אף על פי שמוסיפין הבל, דמלתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן [תוספות ומדכי ר"פ לא יחפור]. וביאר המשנ"ב [ס"ק כ"ד] דהכונה לאבנים קטנים שמוציאין מהם אש וקורין אותן אבני אש. ומה שכתב דלא שכיחא היינו דהא לא שכיח כלל שיטמין בסלעים משום שמשברים הקדרה או שמקלקלים המאכל, אבל דבר שלפעמים טומנין בהם אף על גב דלא שכיח גזרו בהו רבנן. כתב רש"ל בתשובה, אפר חם הוא דבר שאינו מוסיף הבל ושרי לטמון בו אא"כ מעורב בגחלים והביאוהו האחרונים. וה"ה בכל דבר שאינו מוסיף הבל אפילו הם חמים שרי.

דף מ"ח

רבה ורבי זירא איקלעו לבי ריש גלותא, חזיוה לההוא עבדא דאנת כוזא דמיא אפומא דקומקומא, נזהיה רבה. אמר ליה רבי זירא: מאי שנא ממיחם על גבי מיחם, אמר ליה: התם - אוקומי קא מוקים, הכא - אולודי קא מוליד. הדר חזייה דפרס דסתודר אפומיה דכובא, ואנת נטלא עילויה, נזהיה רבה. אמר ליה רבי זירא: אמאי, אמר ליה: השתא חזייה. לסוף חזייה דקא מעצר ליה. אמר ליה: מאי שנא מפרונקא? - אמר ליה: התם - לא קפיד עילויה, הכא - קפיד עילויה.

כתבו התוס' והר"ן, דעל גבי מיחם נמי אסור ליתן צונן אפילו להפשיר כל שהמיחם חם כל כך שאילו היה מניחו שם הרבה היה בא לידי בישול דהיינו שיהיה יד סולדת בו, שדין מניח ע"ג מיחם כדין מניח כנגד המדורה. ואם אינו חם כל כך שרי. וכן נפסק בטוש"ע [סי' שי"ח ס"ז]. וכתב המשנ"ב [ס"ק ק"ח] דלפי מה דמסיק הרמ"א [שם בסט"ז בהג"ה], יש להקל בזה אם היה דבר מבושל ולא נצטנן לגמרי.

בעא מיניה רב אדא בר מתנה מאביי: מוכין שטמן בהן, מהו לטלטלן בשבת, אמר ליה: וכי מפני שאין לו קופה של תבן עומד ומפקיר קופה של מוכין ...

ובמשנה לקמן [מ"ט א'] איתא טומנין בשלחין ומטלטלין אותם בגיזי צמר ואין מטלטלין אותם, ובגמרא [ע"ב] אמר רבא לא שנו אלא שלא טמן בהם אבל טמן בהם מטלטלין אותם, איתביה ההוא מרבנן בגיזי צמר ואין מטלטלין אותם כיצד הוא עושה נוטל את הכיסוי והן נופלות [דהיינו דמבואר דגם באלו שטמן בהם אסור לטלטל], אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רבא לא שנו אלא שלא יחדן להטמנה אבל יחדן להטמנה מטלטלין אותן. רבינא אמר בשל הפתק שנו. ופירש רש"י דלרבינא לעולם כמו שאמר רבא בתחילה שאם טמן בהם מותר לטלטל דכמאן דיחדן להכי דמי, והמשנה מיירי בשל הפתק דהיינו מערכה גדולה שעורכין ומושיבין להקצותן לסחורה.

וכתב הרא"ש על זה, דמה שאמר אביי בסוגיין דאם טמן במוכין אין מטלטלין אותם, אם נאמר דאינו חולק על רבא צריכין אנו לומר דמוכין חשובים מגיזי צמר או שמירי בשל הפתק. וכן כתב הר"ן. עוד כתב הר"ן, דאפשר דכי אמרינן

דכשאינן של הפתק במה שטמן בהם סגי ואינם מוקצה, דוקא לאותה שבת אבל לשבת אחרת לא, ומה שאמר אביי בקופה של מוכין שאסור לטלטלן היינו לשבת אחרת.

וכתב הב"י דנראה דרש"י גם סובר דאביי ורבא אינם חולקים אלא דמוכין חשובים מגיזי צמר, שכתב בבעיא דרב אדא דמוכין אינן אלא לעשות מהם לבדים ומוקצים הן למלאכה. אבל הר"ף השמיט את מה שאמר רבא בתחילה ואת מימרא דרבינא, ולא כתב אלא את לישנא בתרא דרבא ואת בעיא דרב אדא, ומשמע דלשיטתו אין הבדל בין מוכין לגיזי צמר ולא בין של הפתק לאינן של הפתק, אלא בכל גוונא תלוי אם יחדן להטמנה או לא, וכך הם גם דברי הרמב"ם, וכתב שם הרב המגיד שדעת הרשב"א בשם רבו לפסוק כרבינא, וכדעת התוס' והרא"ש.

וכן הטור כתב דמוכין חשובים מגיזי צמר ולכן אף אם טמן בהם הרי הם מוקצים, אבל בגיזי צמר אם טמן בהם אינם מוקצים אא"כ הם עומדים לסחורה וכדעת רבינא, וכשיטת רש"י ותוס' והרא"ש והר"ן. וכתב הב"י דנראה דאע"ג דהר"ף והרמב"ם הוו רוב בנין, מ"מ כיון דאיכא רוב מנין החולקים עליהם וזהו דבר דרבנן, נקיטינן לקולא.

וכן פסק בשו"ע [סי' רנ"ט ס"א] דמוכין שטמן בהם דרך מקרה, אסור לטלטלן אלא מנער הכיסוי והן נופלות; וכגון שמקצתן מגולה וזהו טלטול מצדו. אבל אם יחדן לכך, מותר לטלטלן. אבל אם טמן בגיזי צמר, אפילו לא יחדן לכך, מותר לטלטלן. וה"מ סתם גיזין שאין עומדין לסחורה, אבל אם נתנם לאוצר לסחורה, צריכין יחוד ואם טמן בהם בלא יחוד, מנער הכיסוי והן נופלות דהיינו שנוטל כיסוי הקדירה שיש תורת כלי עליה, ואף על פי שהם עליה לא איכפת לן, דלא נעשית בסיס להן.

כתב המג"א [ס"ק ב' ובמשנ"ב ס"ק ה'] דיחוד היינו לעולם, וכתב בשער הציון דכן מבואר ברש"י [נ' א' ד"ה יחדן], אמנם הלבוש כתב דסגי ביחוד לשבת אחת, וצ"ע, דאין הדרך ליחד לכך [ע"י סי' ש"ח ס"ב]. עוד כתב המשנ"ב [שם], דסגי ביחוד במחשבה בעלמא אף שלא הוציא בפיו. כמו"כ כתב [ס"ק ב'], דאם רגיל להטמין בהן נסתלק מהן שם מוקצה אף שלא יחדן בפירוש, ודעת הב"ח דאפילו בשני פעמים סגי לזה [וכתב בשער הציון דאף שבפמ"ג כאן כתב דבעינן יחוד בפה, מ"מ בירר בשער הציון בסי' ש"ח ס"ק פ"ה דדי במחשבה].

בשו"ע נדפס במאמר המוסגר פירוש על "מוכין", ש"כל דבר רך קרוי מוכין כגון צמר גפן ותלישי צמר רך של בהמה וגרירת בגדים בלויים", והמקור לזה הוא מרש"י [מ"ז ב' ד"ה מוכין]. אמנם במג"א [ס"ק א'] העתיק דברי רש"י, אך בלא "גרירת בגדים בלויים", וכתב בבאור הלכה [ד"ה פי'], דנראה שלא היה לפני המג"א מה שכתוב לפנינו, כי באמת הוא ממציאנים. והמג"א השמיט "גרירת בגדים בלויים" וכנראה שבכונה השמיטו, ואף שכתוב זה ברש"י במשנה היינו לדינא דהטמנה, אבל למה שכתוב פה שמוכין חשיבי מגיזי צמר ע"כ לא איירי אלא במוכין שמוכנים רק לעשות מהם לבדים.

במג"א [ס"ק ד'] כתב לגבי גיזי צמר שיחדם לסחורה [הפתק], דדוקא כשמקפיד עליהם מלהשתמש בהם שום דבר, וכתב **בבאור הלכה** [ד"ה אבל], דלא העתיקו מפני השגת האבן עזר עליו עיי"ש, וכן **באליה רבה** מפקפק עליו, והפמ"ג הביאו.

עוד כתב **בבאור הלכה** [שם], דע, דדעת האליה רבה להסכים לשיטת הראשונים הסוברין דמוכין דינו כגיזי צמר כל זמן שאינם עומדים לסחורה וע"י הטמנה בעלמא שרי למחר לטלטלם, ועיי"ש שהביא דכן הוא שיטת הבה"ג, ולענ"ד דכן הוא ג"כ שיטת הר"ח, שהרי לא העתיק בדף מ"ח הסוגיא דאביי לגבי מוכין, ועל כרחק ס"ל כבה"ג, דמאחר דקי"ל כרבא בגיזי צמר דבהטמנה בעלמא שרי לטלטלינהו וכדמסיק רבינא שם דבתראה הוא, ה"ה נמי לגבי מוכין, ונדחה הא דאביי, אמנם הרבה ראשונים פוסקין כאביי וכמובא בב"י, ומ"מ במקום הדחק נראה דיש לסמוך ע"ז.

רב חסדא שרא לאהדורי אודרא לבי סדיא בשבתא. איתיביה רב חנן בר חסדא לרב חסדא: מתירין בית הצואר בשבת אבל לא פותחין, ואין נותנין את המוכין לא לתוך הכר ולא לתוך הכסת ביום טוב, ואין צריך לומר בשבת! - לא קשיא, הא - בחדתי, הא - בעתיקי. תניא נמי הכי: אין נותנין את המוכין לא לתוך הכר ולא לתוך הכסת ביום טוב, ואין צריך לומר בשבת. נשרו - מחזירין אותן בשבת, ואין צריך לומר ביום טוב.

וכן נפסק בטוש"ע [סי' ש"מ ס"ח] דמוכין שנפלו מן הכסת מותר להחזירם, אבל אסור ליתנם בתחלה בכסת.

ברש"י בסוגיין כתב הטעם דאסור ליתן בתחילה מוכין בכסת, משום דהשתא עביד ליה מנא. וברמב"ם כתב הטעם גזירה שמא יתפור. והמג"א [ס"ק י"ד] הביא ב' הטעמים, אמנם **בט"ז** [ס"ק ה'] פירש כדברי רש"י, וכן סתם במשנ"ב [ס"ק ל"ג], וכתב בשער הציון, דהטעם שלא הביא דברי הרמב"ם הוא משום דהר"ן והריטב"א והאור זרוע והמאירי כולם סתמו כרש"י, ומברייתא דנקטה לדין זה עם דין דפותח בית הצואר בחדא מחתא משמע נמי כרש"י דהתם חיוב חטאת איכא, כדאיתא שם בהדיא.

... איתיביה רב חנן בר חסדא לרב חסדא: מתירין בית הצואר בשבת אבל לא פותחין ... אמר רב יהודה אמר רב: הפותח בית הצואר בשבת חייב חטאת. מתקיף לה רב כהנא: מה בין זו למגופת חבית, אמר ליה רבא: זה - חיבור, וזה - אינו חיבור.

וכן נפסק בטוש"ע [סי' ש"ז ס"ג] דמתירין בית הצואר מקשר שקשרו כובס שאינו קשר של קיימא, אבל אין פותחין אותו מחדש דמתקן מנא הוא [ברש"י ד"ה חייב מבואר דחיובו הוא משום מכה בפטיש, וכן הביא המשנ"ב ס"ק כ"ב, וצ"ע בשער הציון לעיין מש"כ בזה בבאור הלכה סי' ש"מ ד"ה ולא בסוף הענין].

והקשה הב"י דתיפוק ליה דחייב בהתרתו מחדש משום קורע. ותיריך דלא מיחייב משום קורע אלא בקורע על מנת לתפור [מתני' לקמן ע"ג א'], וכאן כיון שאינו על מנת לתפור

לא שייך לחייב משום קורע. וכתב רבינו ירוחם, דלאו דוקא לפתחו לכתחילה, אלא אפילו אם היה פתוח וקשרו בחוטים כדרך שהאומנים עושין ואינו יכול להתירו אלא אם כן חותך החוטים, ג"כ אסור. וכן אם הוא פתוח וחזר ותפרו כמו שעושין האומנים שתופרין אותו עד שגמרו מלאכתן אסור לפתחו ולהתיר אותה תפירה. גם בהגהות מרדכי כתוב בשם ריב"א, שאם היה תפור בית הצואר אסור, אך רבינו יואל מתיר כיון שאינו של קיימא, וכן כתב ראבי"ה משום רשב"ם. ואין להקל בפני עמי הארץ.

והרמ"א כתב דאסור לנתק או לחתוך זוג של מנעלים התפורים יחד כדרך שאומנים עושין, אף על גב דהתפירה אינה של קיימא, דאין חילוק בתפירה בין של קיימא לאינה של קיימא. ויש מתירין בתפירה שאינה של קיימא, ואין להתיר בפני עם הארץ.

בתשובת מהרי"ל כתוב, ששאלת אם מותר להכניס אבנט במכנסים בשבת, פשיטא דמותר, ואמאי לא, והא אמר רב חסדא שרא לאהדורי אודרא לבי סדיא, ואף על גב דאמרין התם הני מילי בעתיקי אבל בחדתא לא, היינו משום דעביד כלי, אבל הכא דלא מבטל ליה ועשוי להכניס ולהוציא תדיר, ולכן פשיטא דשרי אפילו בחדתי.

בט"ז [ס"ק ה' ובמשנ"ב ס"ק כ"א] הביא מהלבוש דאינו מתקיים היינו שמתקיים רק עד שיקחנו הבעה"ב לביתו, אך כתב דיש להחמיר בדבר אלא אם כן עשוי להתיר באותו יום של הכביסה.

כתב המג"א [ס"ק י"א ובמשנ"ב ס"ק כ"ג], דבספר ים של שלמה כתב דכתונת שנתקשרו המשיחות ולא יוכל להתיר, שרי לכו"ע לנתקן, שהרי אינו עשוי אלא להתירו בכל זמן שירצה, ולא מקרי קשר, ומ"מ אף זה לא יעשה בפני עם הארץ אלא בצנעא. וא"כ צ"ל דס"ל להיש"ש דדוקא כשחזר האומן וקשרו אסור לנתק, אבל שאר קשירות שרי. וכתב המשנ"ב [שם] הטעם, דכשקשרו האומן בשעת מלאכה יש בזה משום מכה בפטיש כשחותכו ומנתקו אח"כ דהוא גמר מלאכה, אבל שאר קשירות שנקשרו אחר שכבר נגמר הבגד אין שייך בזה משום מכה בפטיש כשמנתקו אח"כ. ואם אינו רגיל להתיר הקשר של הכתונת אלא משבת לשבת אסור לנתק כמו דאסור להתיר, ומ"מ אם דרכו לעשות עניבה ובלא כונה נקשר, דינו כקשר שעשוי להתיר בכל יום.

עוד כתב המשנ"ב [ס"ק כ"ה] דנראה טעם האיסור בקשר אומן לדעת המחמירים, שהוא משום שהוא חשיב כקורע ע"מ לתקן. עוד כתב, דכל קשר שהוא עשוי לזמן ולא לתמידות ואפילו אם הוא קשר אמיץ יש להקל ע"י גוי לקשור ולהתיר אם הוא לצורך הרבה, דהוי שבות דשבות.

דף מ"ט

... אמר רבי ינאי: תפילין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפים. מאי היא, אביי אמר: שלא יפיח בהן. רבא אמר: שלא יישן בהן ...

פירשו התוס' והר"ן, דתפילין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפים לא שיהא צדיק כאלישע, אלא שיוכל לזוהר משינה ומהפחה כמוהו, דכיון שאירע לו נס בתפילין מסתמא היה שומרן בטהרה, וכן כתב הב"י בשם הרא"ש בר"ה [פ"א ס"ה ה']. עוד כתב הרא"ש [הלכות תפילין ס"ח כ"ח], והאידנא שאין רגילין להניחן אלא בשעת תפילה, בקל יכול אדם לזוהר באותה שעה.

עוד הביא הב"י מהרא"ש [שם בהלכות תפילין], שנו חכמים ליום הדין אם זהיר במצות תפילין כף זכויות מכרעת ואם פשע בהם כף חובות מכרעת שאין לך גדולה בכל מצות עשה שבתורה יותר ממצות תפילין, שהוקשה כל התורה כולה לתפילין שנאמר למען תהיה תורת ה' בפך, לכך צריך כל אדם שיהא זהיר במצות תפילין. ומה שהיא רפויה ביד קצת אנשים היינו כדאמר רבי שמעון בן אלעזר [לקמן ק"ל א'] כל מצוה שלא מסרו ישראל עצמם עליה בשעת השמד עדיין היא מרופה בידם. והא דאמרינן בירושלמי [ברכות פ"ב ה"ג] מפני מה לא החזיקו בה מפני הרמאים, הכי פירושא מפני מה לא החזיקו העולם להיות מניחי תפילין כל היום כשרים ונאמנים בעיניהם, כי כן היה הדבר ראוי ששם ה' נקרא עליו, מפני הרמאים שהם רשעים ומניחים תפילין לרמות בהם העולם. עכ"ד. וכתב הב"י דלכאורה נראה שביאור דבריו הוא כמו שכתב רבינו ירוחם וזה לשונו: פירוש שלא החזיקו בהם להניחן כל היום מפני הרמאים, אבל בשעת תפילה כל אחד מישראל נקרא ממושעי ישראל אם לא יניחם. עכ"ל. אבל כשתדייק דבריו משכחת שדברי הרא"ש הם כמו שכתבו התוס' [בסוגיין ד"ה כאלישע] דהכי פירושו, מפני מה לא החזיקו נאמנות באדם המניח תפילין, וקאמר מפני הרמאין שהיו מניחין תפילין לרמות בני אדם, וכן כתוב בספר התרומה.

וכתבו בטוש"ע [ס"ו ל"ז ס"ב], דמפני שצריכין גוף נקי שלא יפיח בהם וצריך שלא יסיח דעתו מהן בעודן עליו ואין כל אדם יכול לזוהר בהן, על כן נהגו שלא להניחם כל היום ומ"מ צריך כל אדם לזוהר בהן להניחן בשעת ק"ש ותפלה.

וכתב המג"א [ס"ק ב'], דמשמע קצת דאפילו מי שיודע בעצמו שיש לו גוף נקי לא יניחן כל היום מפני הרמאים כמ"ש בב"י לשיטת רבינו ירוחם ולפירוש הראשון בדברי הרא"ש, ובתשובת מנחם עזריה תיקן להניחם שנית במנחה עיי"ש. ובבאור הלכה [ד"ה בשעת] הביא דברי המנחם עזריה, והביא בשם השל"ה דבע"ש לא יניחם.

כתב המשנ"ב [ס"ק ו'], דאם לא נודמן לו בשעת ק"ש ותפילה או שהיה חולה מעיים בשעת מעשה, כל היום זמנו, ומחויב להניחן עכ"פ כדי שלא יבטל יום אחד ממצות תפילין.

עוד כתב [ס"ק ז'], דאנשי מעשה נוהגין ללמוד אחר התפלה בתפילין, אך יש לזוהר שלא לדבר בהם דברים בטלים דמלבד איסור דברים בטלים הוא בא עי"ז לידי היסח הדעת [ועיי' בס"י כ"ח סק"ג ובמעשה רב].

ובבאור הלכה [ד"ה מצותן] הביא, שבפמ"ג מסתפק אם מן התורה חייב כל היום, או מן התורה די ברגע אחד שמניח ומדברנן כל היום ובטלוה עכשיו שאין לנו גוף נקי, ומסיק דעיקרן של דברים, דאם לא הניח יום א' כלל לתפילין ביטל מ"ע, ובהניח רגע עליו קיים המצוה, אבל מצוה מן המובחר מן התורה להיותן עליו כל היום, עיין שם. ובספר ישועות יעקב פסק דמן התורה מצותן כל היום, עיין שם. ועיין בספר אליה רבה שמוכח מדבריו דמי שיודע שיש לו גוף נקי אין לו לפטור א"ע ממצות תפילין כל היום. ופשוט דכונתו אם יודע שיוכל לזוהר א"ע ג"כ מהיסח הדעת דהיינו עכ"פ משחוק וקלות ראש. ועיין בספר מעשה רב שכתב דאם חושש לזוהר בפני הבריות מותר בשל יד לבד. ומ"מ טוב לעשות של ראש קטן והרצועות יהיה ג"כ מכוסות מליך בשל יד לבד. עכ"ד. ואשרי המקיים כדינו כמשאחז"ל במגילה כ"ח שאלו תלמידיו את ר"ז במה הארכת ימים א"ל וכו' ולא הלכתי ד"א בלא תורה ובלא תפילין.

... יתיב רבי יונתן בן עכניאי ורבי יונתן בן אלעזר, ויתיב רבי חנינא בר חמא, גבייהו, וקא מיבעיא להו: שלחין של בעל הבית תנן, אבל של אומן, כיון דקפיד עלייהו - לא מטלטלינן להו, או דילמא: של אומן תנן, וכל שכן של בעל הבית - אמר להו רבי יונתן בן אלעזר: מסתברא, של בעל הבית תנן, אבל של אומן - קפיד עלייהו. אמר להו רבי חנינא בר חמא, כך אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי: אבא שלחא הוה, ואמר: הביאו שלחין ונשב עליהן. מיתבי: נסרין של בעל הבית - מטלטלין אותן ושל אומן אין מטלטלין אותן, ואם חישוב לתת עליהן פת לאורחין - בין כך ובין כך מטלטלין. - שאני נסרים דקפיד עלייהו.

כתבו הרי"ף והרא"ש דמסתבר דהלכה כר' יוסי כיון שאביו שלחא היה ונתברר לו שאין מקפידים ע"ז, וכ"כ רבינו שרירא גאון משום הראשונים דהלכה כרבי יוסי. וכן פסק הרמב"ם.

וכתבו התוס', דהא דמשמע בביצה [י"א א'] ולקמן [קט"ז ב'] דאסור לטלטל עור בלא בשר, פירש רש"י דהכא מיירי בעור בהמה גסה ושם בעור בהמה דקה דלא חזי למיזגא כולי האי. והא דתנן לקמן [ק"כ א'] פורסין עור של גדי על גבי תיבה וכו', צריך לומר לפירושו דמיירי כשיחדו לשיבה. ורבינו תם מפרש דהכא ביבשים דחזי למיזגא עלייהו והתם בלחים. והר"ן כתב כשיטת רבינו תם.

ובטוש"ע [ס"ו ש"ח סכ"ה] נפסק כר"ת דעורות יבשים בין של אומן בין של בעה"ב מותר לטלטלן. והרמ"א כתב ויש אומרים דוקא עורות בהמה גסה דחזי לישב עליהם, אבל מבהמה דקה, אסור, אא"כ חשב לישב עליהם מבע"י [וכמש"כ תוס'].
והר"ן כתב המג"א [ס"ק מ"ז ובמשנ"ב ס"ק ק"ה], דלדעת התוס' שהביאה הרמ"א ס"ל דאין חילוק דבין ביבשים ובין בלחים שרי בגסה, אבל בדקה בעינן חישוב בין בלחים ובין ביבשים.

ובמשנ"ב [ס"ק ק"ז] כתב דהעיקר כדעה הראשונה דתלה רק ביבשים ואז מותר בין בעבודים ובין שאינם עבודים.

אמנם לגבי נסרים מבואר בגמ' דלכו"ע מקפידים על נסרים של אומן, וכן נפסק בטוש"ע [שם סכ"ו]. וכתב המשנ"ב [ס"ק ק"ט] דנסרים של סוחרים שנתנום לאוצר אפשר דאסור ג"כ לטלטלם דקפדי עלייהו ג"כ שלא יתקלקו ויתעקמו כמו אומן, ואף על גב דלא החליקו.

דף נ'

תנא רבה בר בר חנה קמיה דרב: חריות של דקל שגדרן לעצים ונמלך עליהן לשיבה - צריך לקשר, רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין צריך לקשר. הוא תני לה והוא אמר לה: הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. איתמר, רב אמר: קושר, ושמואל אמר: חושב, ורב אסי אמר: יושב, אף על פי שלא קישר ואף על פי שלא חישב. בשלמא רב - הוא דאמר כתנא קמא ושמואל נמי - הוא דאמר כרבן שמעון בן גמליאל, אלא רב אסי - דאמר כמאן ...

פירש רש"י, דלת"ק ולרב דצריך לקשר היינו לקשרן יחד מבעוד יום להוכיח שלישיבה עומדין ואם לא קשרם יחד אסור לטלטלן למחר, דלא הוי יחוד במחשבה. ולרב אסי דאמר ישב דהיינו מבעוד יום ואף על פי שלא חישב עליהם לישב למחר גלי דעתיה דלישיבה קיימי. וכתבו תוס' שרבינו תם פסק כרב, ורבינו שמשון הזקן פסק כרב אסי. וכתבו הגהות אשר"י, שרבינו תם פסק כרב, ומ"מ לצורך מצות בית המשתה או בית המדרש סגי במחשבה לכולי עלמא, וכן משמע בגמרא.

והרי"ף והרא"ש פסקו כרב אסי, וכן פסק הרמב"ם. וכתב הר"ן דמדקאמר רב אסי אף על פי שלא חשב משמע דמוסיף הוא על דברי שמואל, דטפי עדיף חשב מישב, ולכך קיימא לן דבין חשב בין ישב מותר, וכן פסק רבינו האי, וכן דעת ה"ר יונה. אבל הרמב"ן כתב דלרב אסי דוקא ישב מהני, אבל חשב לא מהני, ולא נראו לי דבריו. עכ"ד. והרא"ש כתב כהר"ן דחשב נמי מהני, וכן מבואר בדברי הרמב"ם.

וכן נפסק בטוש"ע [סי' ש"ח ס"ב] דחריות של דקל שקצצם לשריפה בסתמא מוקצים הם ואסור לטלטלם, אבל אם ישב עליהם מעט מבע"י, מותר לישב עליהם בשבת. וכ"ש אם קשרן לישב עליהם, או אם חשב עליהם מבע"י לישב עליהם אפילו בחול.

ו**כתב המג"א** [ס"ק ל"ט ובמשנ"ב ס"ק פ"א], דממה שכתבו בטוש"ע שקצצן לשריפה, משמע שסתמא לא אסירי [ועי' סכ"א].

עוד הביא המג"א [שם] מהגמ' לקמן [קכ"ה ב'], דזמורה שיש בראשה עקמומית כעין מזלג שראוי לתלות בו דלי ולמלאות בו, אף על פי שחישב עליה מע"ש למלאות בה אסור למלאות בה בשבת אא"כ היה קשורה בדלי מע"ש, דחיישינן שמא תהיה ארוכה ויקטמנה מתוך שהיא רכה ונוחה לקטום, ונמצא עושה כלי. וכתב ע"ז הרמב"ם דבכה"ג יתחייב משום מכה בפטיש. ומשמע שם בגמרא דבמחבר לקרקע אפי' למטה מג' אסור להשתמש ממנה אא"כ קשר, ולא מהני מחשבה

[ועי' סי' של"ו]. וכתב במשנ"ב [שם] דאם הוא קשה משמע דשרי אפילו אם רק יחד הזמורה לכך מע"ש. ואם הוא מחובר לקרקע אפילו הוא קשה דליכא חשש שמא יקטום אפ"ה אסור להשתמש בה משום מוקצה, דבמחבר לקרקע לא מהני מחשבה להוציאה מתורת מוקצה.

כתב המשנ"ב [ס"ק פ"ב] דלישב עליהם כשאין מזיזן ממקומן ודאי שרי אף בלא שום יחוד, ואפילו כשמזיזן ע"י ישיבתו מצדד המג"א [לקמן ס"ק מ"א] להקל דטלטול מן הצד הוא כל זמן שאין מזיזן בידים. ומצאתי במאירי שגם הוא הסכים לזה, רק שכתב דבמקום שאין צורך ראוי לפרוש מזה.

ובמה שכתבו בטוש"ע דאפילו אם חישב עליהם בחול, הביא המשנ"ב [ס"ק פ"ז] שהאליה רבה הביא בשם כמה ראשונים שס"ל דמחשבה לא מהני אא"כ חישב לישב עליהם בשבת [ועי' לקמן מש"כ הרא"ש לגבי פקורין וציפה].

... הוא דאמר כי האי תנא, דתניא: יוצאין בפקורין ובציפא בזמן שצבען וכרכן במשיחה, לא צבען ולא כרכן במשיחה - אין יוצאין בהם, ואם יצא בהם שעה אחת, מבעוד יום, אף על פי שלא צבע ולא כרכן במשיחה - מותר לצאת בהן ...

פירש רש"י, דפקורין הוא פשתן סרוק שנותנין על המכה, וציפה הוא צמר מנופץ הניתן על המכה. ובזמן שצבען בשמן גלי דעתיה דלמכה קיימי להניחן עליה בשבת, ולא לרפואה נינהו אלא שלא ישרטו מלבושיו את מכתו, ולכן הוי ליה כמלבוש דעלמא, אבל לא צבען בשמן לאו מלבוש נינהו והוה ליה משאוי. ומוכח ממה שאמרו שאם יצא בהן שעה אחת מותר לצאת בהן כרב אסי דאמר ישב אף על פי שלא קשר ולא חשב.

ו**כתבו תוס'**, דאם לא צבען בשמן אפילו לטלטלן אסור לפי שאינם מוכנים, ומה שאמר דאם יצא בהן שעה אחת מבעוד יום, לאו דוקא יצא, אלא הוא הדין ישב בהן בביתו. וכן מבואר בדברי הטור שכתב שמותר ליתנם על גבי המכה בשבת שאין בהן משום מוקצה.

והקשה הר"ן, איך אמרינן דבחריות מהני חשב, הא תנן יוצאין בפקורין ובציפה בזמן שצבען בשמן וכרכן במשיחה, ואילו מחשבה אינה מועילה, ותיריך ה"ר יונה דשם הוא משום דלא מוכחא מילתא דמייחדן למכתו ונראה כמוציא בשבת, אבל יצא בהן מבעוד יום מוכחא מילתא.

והרא"ש כתב וז"ל: ויש לומר הא דקאמר "וצבען", לא כדי לצאת בהן בשבת, אלא כדי לצאת בהן מבעוד יום, ואחר כך נמלך ולא יצא בהן אפילו הכי יכול לצאת בהן בשבת. ולפי דברי ר"י [בתוס' ד"ה ואם] משמע דבעיא מחשבה לצורך השבת, והך צביעה דצבען כדי לצאת בהן מבעוד יום גריעא ממחשבה לצורך שבת, וקמשמע לן דאפילו הכי מהניא. ולא משמע הכי לעיל, דנמלך עליהן דתני גבי חריות של דקל משמע דאפילו בחול מהניא הך מחשבה לרבן שמעון בן גמליאל. והא דתניא "צבען" ולא תנא "חשב", איכא למימר תיקון מעליא נקט וממילא ידענא דהוא הדין חשב, מדנקט סיפא ואם יצא

בהן דשמעינן מינה דכל שכן חשב. עכ"ל. ומבואר לפי דבריו דבאמת מועיל מחשבה בעלמא גם בזה.

והרמב"ם כתב את הדין שיוצאין בפקורין ובציפה בדיני הוצאה, וכתב הב"י דנראה שהוא מפרשה לענין הוצאה כפשט הלשון, ולא לענין מוקצה. וכמו"כ נראה מדבריו שהוא מפרש פקורין וצפה שלא כדברי רש"י [וכדלהלן], וגם נראה מדבריו שלא היה גורס בשמן אלא שצבען וכרכן במשיחה, שכתב וז"ל: יוצאין בפקורין ובצפה שבראשי בעלי חטטין אימתי בזמן שצבען וכרכן או שיצא בהם שעה אחת מבעוד יום. עכ"ל. וכתב הרב המגיד שמדבריו נראה שהוא מפרש כדברי רבינו האי דפקורין היינו פאה נכרית שעושים לאיש קרח לכסות את ראשו כמי שיש לו שער. וגם בהגהות מיימוני כתבו שכן פירש רבינו חננאל [בסוגיא] שהוא כיפה שבראש הקרח, שאותו שער שבכיפה הוא נראה שער הראש, וכן נראה לר"י דתכשיט הוא, ודוקא כשצבעו הוי תכשיט, ולא כפירוש רש"י שפירש שהוא פשתן סרוק וכו', ולא מסתבר לר"י שאם יש לאדם חבלה בידו בשבת שלא יטול חתיכת בגד ויתן על גבי מכתו משום דהוי משוי.

ובשו"ע [סי' ש"ה סכ"ד] כתב דפשתן סרוק וצמר מנופץ שנותנים על המכה אם חשב עליהם מבע"י לתתם על המכה תו לית בהו משום מוקצה, ומשום רפואה נמי ליכא שאינו אלא כמו מלבוש שלא יסרטו בגדיו [וכשיטת הרא"ש דגם במחשבה בעלמא מהני]. ואח"כ כתב דיש אומרים דלא סגי במחשבה לחוד [שיטת הר"ן].

ובמג"א [סי' קמ"ז] הקשה על מה שכתב בשו"ע דיש אומרים דלא סגי במחשבה לחוד דהיינו שיטת הר"ן, דהא הר"ן בשם הר"י לא אסר אלא לצאת בהן משום דלא מוכחא מילתא דמיחדו למכתו ומחזי כמוציא בשבת, אבל לטלטלן לכו"ע סגי במחשבה כמו חריות, ודבריו צ"ע לישבם. וכתב במשנ"ב [סי' ק"ד] דבאליה רבה יישב קושיתו. עוד כתב [סי' ק"ג] דלפי מה שכתב לענין חריות ה"ה אם חשב ליתנם על המכה בחול.

ובשו"ע [סי' ש"א ס"ג] הביא גם דין זה לפי פירוש הרמב"ם לענין הוצאה, דיוצאים בפשתן סרוק וצמר מנופץ שבראשי בעלי נגעים המחוסרי שער. אימתי, בזמן שצבען וכרכן או שיצא בהם שעה אחת מבע"י.

אמר רב יהודה: מכניס אדם מלא קופתו עפר, ועושה בה כל צרכו. דרש מר זוטרא משמיה דמר זוטרא רבה: והוא שיחד לו קרן זוית ... אפילו תימא רבנן, עד כאן לא קאמרי רבנן דבעינן מעשה - אלא מידי דבר עבידא ביה מעשה ...

וכן נפסק בטוש"ע [סי' ש"ח סל"ח]. וכתב המג"א [סי' ס"ה], דאפילו למ"ד [בסכ"א] דבעי מעשה, הנ"מ מידי שיכול לעשות בו מעשה שהוא הוכחה שתקנו לך, אבל עפר לאו בר מיעבד מעשה הוא ושרי, וכמבואר בגמ'.

וכתב המשנ"ב [סי' קמ"ד], דאפילו אם בעת שהכניס הקופה לבית היה כונתו לכסות צואה ורוק, מ"מ כיון שפזרו באמצע ביתו למדרס רגלים הרי הוא בטל לגבי קרקעית הבית והוא

מוקצה ואסור. ולפ"ו אסור ליקח בשבת מעט מן החול המפוזר בקרקע הבית להשתמש בו לאיזה דבר. והביא בשער הציון דכן מוכרח מרש"י בסוגיא ד"ה מכניס וכו', דאיירי שהכניס לכסות בו, ואפילו הכי אם לא יחד אמרינן דבטל למדרס הרגלים ואסור, כמו שכתב רש"י ד"ה והוא, עיין שם.

ובבאור הלכה [ד"ה בטל] כתב דבחידושי הגרעק"א הביא בשם נזירות שמשון שכתב דאם יש רצפת אבנים או נסרים שרי. ולענ"ד יש לעיין בזה טובא, דרש"י כתב דהוא בטל לקרקעית הבית כיון שנתנו למדרס רגלים והוא מוקצה, וא"כ אף שהקרקע מחופה ברצפת אבנים או נסרים גם הוא בכלל קרקעית הבית הוא ובטל לגביה ובכלל מוקצה הוא כיון שהקצה אותו מדעתו, וכן מוכח קצת מלקמן סימן תצ"ח סי"ז שכתב דכיון שלא שטחו מוכחא מילתא דלצרכי בעי לה, משמע אבל אם שטחו אסור בכל גווני. ואפילו להטור שכתב "אגב עפר הבית", אפשר ג"כ דכוונתו כמו שכתבנו לפירש"י. ועוד נ"ל דאפילו אם נסבור כהנ"ש ג"כ אינו מותר רק בשהכניסה עפר וחול לכתחילה לאיזה תשמיש ואח"כ פזרו בביתו למדרס רגליו בזה אמרינן כיון שאינו בטל לגבי קרקע ממילא הוא בכלל התירו כדמעיקרא, אבל אם הכניסו לכתחלה רק לפזר בבית למדרס רגליו ופזרו, בודאי אסור להגביהו בשבת ולטלטלו, דכיון שלא ייחד לו מבעוד יום קרן זוית במה הוסר מעליו שם מוקצה שיש על סתם עפר וחול, וכן מוכח בגמרא דסתם עפר וחול שם מוקצה עליו כ"ז שלא יחדו לאיזה תשמיש, והשו"ע שהוצרך לומר בטל אגב עפר הבית ולא אסרו מטעם שלא היה יחוד עליו, מיירי נמי כנ"ל דהיינו אפילו אם בעת שהכניסו היה בשביל איזה תשמיש וא"כ יש שם יחוד עליו, אפ"ה אסור מטעם דבטל והרי הוא כמו שהקצה אותו עתה מדעתו.

... נימא כתנאי בכל חפין את הכלים חוץ מכלי כסף בגרתקון הא נתר וחול - מותר, והתניא: נתר וחול אסור ...

כתב הב"י דמשמע דשאר כלים חופפין אותם בכל דבר, וכן כתוב בסמ"ג. וכן פסק בשו"ע [סי' שכ"ג ס"ט].

וכתב הב"י בשם רבינו ירוחם, דמה שמותר לחוף בנתר וחול היינו בשייחד להם מקום מבעוד יום, שאם לא כן אסור לטלטלם, ודבר פשוט הוא.

וכתב המג"א [סי' ט"ו] בשם מהרי"ל, שהרא"ש אסר לשטף הזכוכית עם שבולת שועל להצהירו, וצ"ע מכאן, ואפשר דס"ל דדוקא להדיח שרי אבל להצהיר אסור [ועי' סי' של"ז סי"א]. וכתב ע"ז המשנ"ב [סי' ל"ח] דדוחק הוא. עוד כתב, דנראה דדוקא כשהיה החול מגובל במים מע"ש או שלוקח עתה החול בלי תערובות מים או להיפך כשנותן הרבה מים שלא יתדבק כלל החול אחד לחבירו, דאל"ה יש בזה משום חשש לישא לכמה פוסקים [כמבואר בסי' שכ"א במשנ"ב, ועיין בסוף סימן שכ"ז דיוכל ליקח החול בידים וטובות].

עוד כתב המשנ"ב [סי' מ'], דע"כ אסור להשחזי הסכין בשבת אף שלא בריחיים רק בעץ וכדומה, דדומה לממחק [פמ"ג].